

wijziging door het feit, dat de patiënt verzekerd is tegen het risico van ziekteonkosten kan wel waar zijn, echter alleen zolang als de arts zich niet er mede bemoeit.

De punten één voor één te bespreken gaat beter op een algemeene vergadering, indien noodig, want het is mogelijk, dat behalve Gooi en Eemland, Apeldoorn en Friesland nog andere afdeelingen er tegen zijn. Ik voor mij zou een dergelijk contract zoo gevaarlijk vinden, omdat wij ons zouden bemoeien met zaken, die niet de onze zijn, en mijn persoonlijke meening is, dat het een begin zou zijn van de „débacle” onzer Maatschappij.

Huizen, 2 December 1917.

H. H. VAN EYK.

II.

Collega TER BALS laat mij het tegenovergestelde beweren van wat ik gezegd heb. Ik beschouw de door hem bedoelde instellingen juist *wel* als (niet goedgekeurde) ziekenfondsen, zoodat die buiten de bespreking vallen, maar bovendien als ziekenfondsen met een *zóó* hooge contributie, dat de gevaren van de gewone ziekenfondsen hier niet aanwezig zijn.

Leeuwarden, 2 December 1917.

Dr. L. DE JAGER.

DE BESTRIJDING DER TUBERCULOSE.

I.

Zou collega TEN KATE de verklaring zijner waargenomen feiten ook niet anders hebben kunnen geven? Ziedaar de vraag, die ik mij voorlegde na lezing van zijn ingezonden stukje, *Ned. Tijdschr. voor Geneesk.*, II, bldz. 1999. Met hem wil ik aannemen, dat de menschen, door hem aangehaald, van huis uit „zwak” waren. De twee hoofdoorwaarden echter, noodig ter veroorzaking van tuberculose, zijn de gelegenheid om bacillen in vrij groot aantal naar binnen te krijgen en gemis of zwakte van weerstandsvermogen om aan hun verder indringen en vermenigvuldiging weerstand te bieden. Van de omstandigheden, waaronder de patiënten, door TEN KATE genoemd, geleefd hebben, vernemen wij niets, en in hoeverre deze op het weerstandsvermogen invloed konden hebben, vermogen wij niet te beoordeelen. Gegeven den eersten eisch, dat de gelegenheid om bacillen in *vrij groot aantal* naar binnen te krijgen ook *verwezenlijkt* moet zijn om iemand tuberculose te bezorgen, moge TEN KATE geruststellen, dat van een ziekelijke bacillen-jacht bij een rationeele tuberculosebestrijding geen sprake zal zijn, maar dat evenmin de besmettelijkheid en wel de contagieuse besmettelijkheid uit het oog mag worden verloren, haast zou ik zeggen a fortiori niet door hen, die dan een voorbeschiktheid (beter dan erfelijkheid) aannemen. In deze korte overweging ligt de sleutel ook eener andere verklaring, dan waarop TEN KATE opmerkzaam maakte.

's-Gravenhage, 3 December 1917.

J. LANKHOUT.

II.

TEN KATE's uitspraak, dat de erfelijkheid meer invloed uitoefent dan de besmetting, is *gevaarlijk*. Dit bewijst TEN KATE zelf, waar hij zegt, dat hij daarom al te strenge maatregelen tegen de besmetting niet kan toejuichen. Heeft in TEN KATE's gevallen dan geen besmetting plaats gehad? Dit zal wel niet ontkend worden. Wordt hier met erfelijk aangeboren bedoeld? Niet waarschijnlijk; want in de genoemde gevallen is daarvoor zeker geen enkel bewijs te vinden. Geloofst TEN KATE in zijn gevallen aan een voorbeschiktheid tot het krijgen van tuberculose en gelooft hij die voorbeschiktheid erfelijk? Welke rol constitutie speelt bij de tuberculosebesmetting, ligt nog diep in het duister; de vraag heeft wetenschappelijke waarde, maar laat zeker nog geen praktische gevolgtrekkingen toe. Wel bewezen is de groote rol, die de besmetting speelt, door feiten; en juist op een gebied, waar nog zooveel onopgehelderd is, moeten wij ons aan de feiten vasthouden. Moeilijk is om, als tuberculose zich bij volwassenen openbaart, na te gaan, hoe patiënt er aan komt. Wij kennen niet het oogenblik der primaire